JAMOL USMONOV: ZAMONAVIY O‘ZBEK RANGTASVIRIDA SO‘FIYLIK VA METOFIZIKA

Turdaliyeva Fotima Miraliyevna
Kamoliddin Behzod nomidagi
Milliy rassomlik va dizayn instituti
“San’atshunoslik vaAmaliy san’at” fakulteti
“San’at jurnalistikasi” yo‘nalishi 3-bosqich talabasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.20426642

Annotatsiya. Mazkur maqolada O‘zbekiston tasviriy san’atida ijod qilayotgan rassom Jamol Usmonov ijodi haqida s‘oz yuritiladi. Shuningdek, uning milliy tasviriy san’at rivojiga qo‘shgan hissasi, yaratgan asarlarining asosiy stilistik xususiyatlari, O‘zbekiston mustaqillikka erishgunga qadar va undan keyingi davrdagi rassom ijodidagi asosiy yo‘nalishlar tahlil qilinadi. O‘zbekistondagi ijtimoiy-madaniy o‘zgarishlar, asarlarining mavzulari, kompozitsion yechimlari, shuningdek, ularning O‘zbekiston tarixiy-madaniy sharoiti bilan bog‘liqligi tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Jamol Usmonov, O‘zbek san’ati, rangtasvir, so‘filik, metofizika, simvolizm, minimalizm, sotheby’s.

Jamol Usmonov – zamonaviy o‘zbek tasviriy san’atining yorqin vakillaridan biri bo‘lib, u o‘z ijodida Sharq falsafasi, so‘fiylik va metafizik tafakkurni san’atga mujassam etgan. Uning asarlari tush va meditatsiya olami bilan bog‘langan bo‘lib, unda inson ongi, ruhiy izlanishlar va falsafiy fikrlash jarayoni aks etgan. Rassomning ijodiy faoliyati milliy madaniyat va an’anaviy tasviriy san’at uslublarini zamonaviy tasviriy san’at bilan uyg‘unlashtirishga asoslangan.

Jamol Usmonov ijodining o‘ziga xosligi shunda ko‘rinadiki, uning asarlari bir qarashda an’anaviy sharqona tasviriy san’atga yaqin bo‘lib ko‘rinsa-da, unda modernizm unsurlari yaqqol seziladi. U san’atda real dunyoni emas, balki insonning ichki kechinmalari va ruhiy tajribalarini tasvirlashga intiladi. Uning ijodi quyidagi jihatlari bilan ajralib turadi:

- **So‘fiylik falsafasi va tushlar mavzusi:** Usmonovning asarlarida inson ongi va ruhiy holati chuqur o‘rganiladi. U tushlarni faqatgina fantaziyaviy dunyo sifatida emas, balki ichki ruhiy tafakkurning ifodasi sifatida talqin qiladi. Uning ijodida tush holatlari orqali insonning o‘zlikni anglash jarayoni ko‘rsatib beriladi.
- **Ramziy obrazlar tizimi:** Rassomning ko‘plab asarlarida qushlar, ochiq derazalar, yo‘lovchilar, suzib ketayotgan kemalar, sharqona naqshlar kabi ramziy obrazlar uchraydi. Bu belgilar inson hayoti, erkinlik, o‘zlikni izlash va ilohiy haqiqatga intilish ramzlari sifatida talqin qilinadi.
- **Tasavvuf va metafizika uyg‘unligi:** Usmonov tasavvuf ta’limotidan ilhomlanib, o‘z asarlarida ruhiy sayohat va ilohiy haqiqatni anglash jarayonini tasvirlaydi. Uning ishlari ko‘pincha bir vaqtning o‘zida tushunish qiyin bo‘lgan falsafiy va sirli mazmunga ega bo‘lib, har bir tomoshabin o‘z talqinini topa oladi.

Ijodiy texnikasi va uslubiga to‘xtalsak, J.Usmonov o‘z ishlarida an’anaviy sharqona tasviriy san’at texnikalaridan foydalanadi. Uning uslubi quyidagi asosiy xususiyatlarga ega:

Pastellyor rang gamma va yorug‘lik o‘yini

Rassomning asarlarida nozik, deyarli shaffof bo‘yoqlardan foydalanish kuzatiladi. Yorug‘lik va soya o‘rtasidagi muvozanat uning suratlariga mistik va sirli tus beradi.

Minimalizm: Usmonov ba’zan juda oddiy kompozitsiyalar yaratadi, ammo bu oddiylik ortida chuqur falsafiy mazmun yotadi. Uning suratlaridagi oddiy shakllar va minimal detal yordami bilan ulkan metafizik g‘oyalar ifodalanadi.

Sharq va G‘arb san’ati uyg‘unligi: U o‘z ishlarida G‘arb modern san’ati bilan Sharq miniatyura an’analarini bog‘laydi. Uning ishlarida impressionizm, surrealizm va an’anaviy islom san’atining birikmasini ko‘rish mumkin.

Sotheby’s ko‘rgazmasida ishtiroki: 2013-yilda Jamol Usmonov Londondagi nufuzli Sotheby’s san’at ko‘rgazmasida ishtirok etdi. “At The Crossroads” nomli ushbu tadbir Markaziy Osiyo va Kavkaz mintaqasining zamonaviy san’ati bilan G‘arb san’at ixlosmandlarini tanishtirish maqsadida tashkil etilgan edi.

Ko‘rgazmada rassomning “Tushlar” seriyasidan “Nomsiz” asari namoyish etilgan. Bu asar Usmonovning inson ruhiyati va ongi mavzusiga bag‘ishlangan eng mashhur ishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu ishtirok rassomning xalqaro miqyosda e’tirof etilishiga sabab bo‘ldi va uning san’atidagi falsafiy chuqurlikni butun dunyo san’at ahli e’tirof etdi.

Jamol Usmonovning eng muhim asarlaridan biri uning “Tushlar” seriyasidir. Bu seriyada rassom real va g‘ayrioddiy olamni birlashtirgan holda inson ruhiyatini chuqur tahlil qiladi. Quyida uning ba’zi asarlarining tahliliga to‘xtalamiz:

“Nomsiz” (2010)

Bu asar 2013-yilda Londondagi Sotheby’s galereyasida taqdim etilgan bo‘lib, unda uyqu holatidagi inson tasvirlangan. Suratning fonida so‘ngsiz bo‘shliq va mavhum tafakkur olami aks etgan. Bu tasvir insonning ong osti va ruhiy kechinmalarini san’at orqali anglashga bo‘lgan urinish sifatida qabul qilinishi mumkin.

“Metafizik tafakkur” seriyasi

Bu asarlarda rassom tush va haqiqat chegaralarini yo‘q qiladi. Undagi obrazlar real shaklga ega bo‘lsa-da, ularni tabiiylikda ko‘rib bo‘lmaydi. Bu esa Usmonovning san’atga bo‘lgan noyob yondashuvini anglatadi.

“Sharq va G‘arb uchrashuvi”

Bu asarda Sharq miniatyura san’ati elementlari G‘arb modernizmi bilan birlashtirilgan. U klassik naqsh va zamonaviy san’at uslublarini uyg‘unlashtirish orqali yangi vizual til yaratgan.

Xulosa

Jamol Usmonov zamonaviy o‘zbek san’atining yetakchi vakillaridan biri bo‘lib, uning ijodi Sharq falsafasi, tasavvuf va zamonaviy san’at uslublarining o‘ziga xos sintezidan iborat. Uning asarlari faqatgina estetik go‘zallik bilan emas, balki falsafiy va ma’naviy mazmuni bilan ham ajralib turadi. Rassom tushlar, orzular va metafizik tafakkur orqali inson ongi va ruhiy olamini o‘rganadi.

Uning san’atidagi o‘ziga xos ramziy til, yorug‘lik va soya o‘yinlari, pastellyor ranglar ishlatilishi va falsafiy mohiyat san’atshunoslar tomonidan chuqur o‘rganilmoqda. Sotheby’s kabi nufuzli ko‘rgazmalardagi ishtiroki esa uning nafaqat o‘zbek, balki xalqaro san’at olamidagi nufuzini mustahkamladi.

Jamol Usmonovning san’ati faqatgina ko‘rish uchun emas, balki his qilish, tushunish va mulohaza yuritish uchun ham yaratilgan bo‘lib, u o‘z ijodi orqali insonni o‘zligini izlashga undaydi.

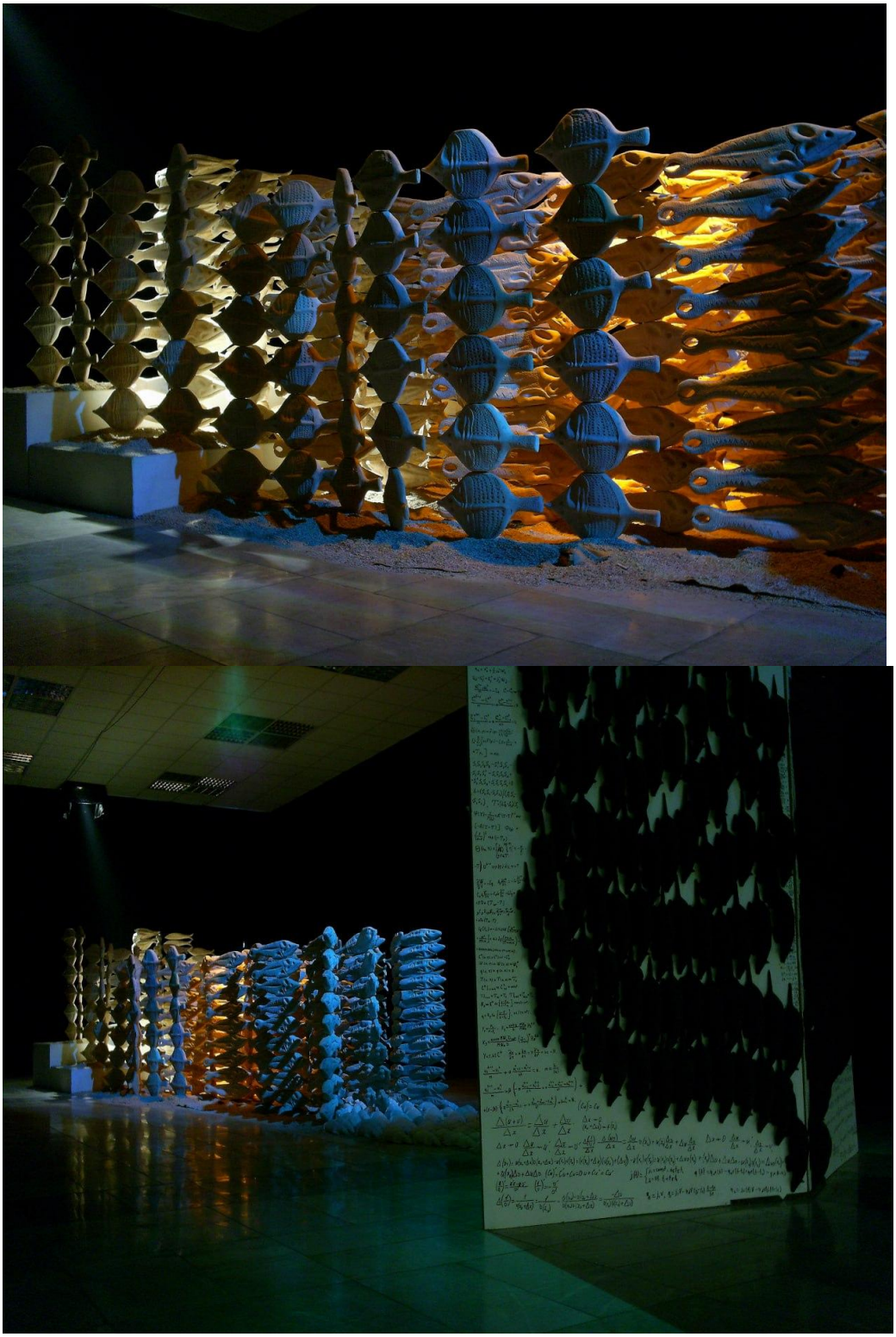
Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati:

1. Axmedova N. Неизведанный путь. Очерки о творчестве художников Узбекистана. АН Республики Узбекистан, Институт искусствознания. . Ташкент: издательство журнала Санъат, 2015-39-41, 111.
2. Хакимов А. Актуальные проблемы современного изобразительного искусства Узбекистана. Научная конференция “Современного изобразительного искусства Узбекистана: традиции и инновации” в рамках Фестиваля изобразительного искусства . АН Республики Узбекистан. Т., 2014
3. Хакимов А. Искусство Узбекистана XXI века // Ландшафт современного искусства Узбекистана, Институт искусствознания. Ташкент: издательство журнала “Sar Tar”, 2012-184с.
4. Хакимов А. Новая Узбекская живопись. Т.,2015. 184с

5. Хакимов А. Искусство Узбекистана: история и современность. Т., 2010.
6. Хакимов А. Ўзбекистон санъати. Т., 2001.
7. Хакимов А. Новая узбеккая живопись.Т., 2015. 184с
8. Махмудов Т. Эстетика и духовные ценности. Т., Шарқ..1993. с287
Махмудов Т. Эстетика живописи Узбекистана.-Т.,Изд-во лит и искусства, 1983. Ст224

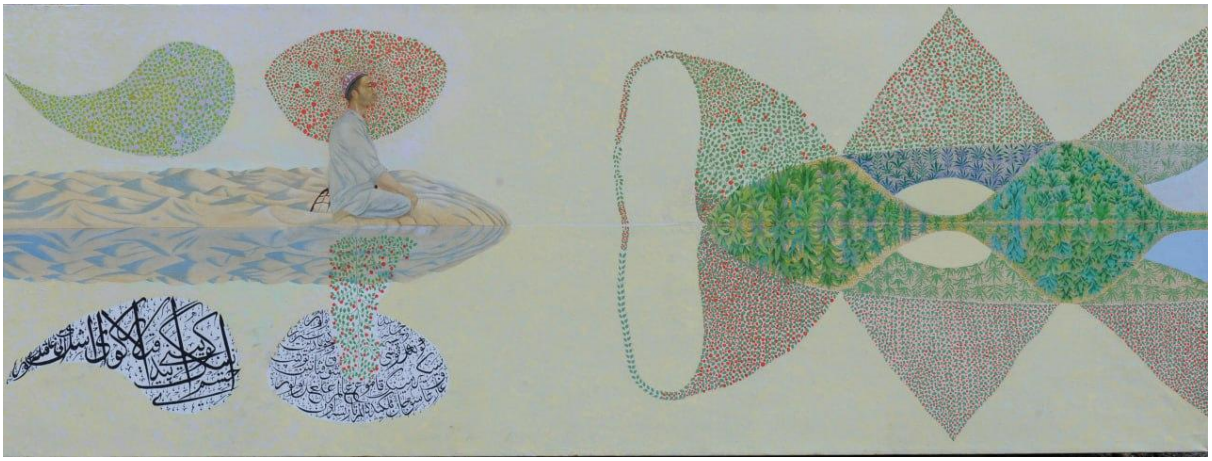
Muallif: Jamol Usmonov
Nomi: “Ipak yo‘li kardiogrammasi: Instolyatsiya”
Yaratilgan yili: 2010 y.
Xajmi: 180x300. 100x285 sm

Muallif: Jamol Usmonov
Nomi: “Ma`rifatning ikki yo`nalishi” Instolyatsiya
Yaratilgan yili: 2003 y.
Xajmi: 11 m

Muallif: Jamol Usmonov
Nomi: “Tush turkumidan”
Ishlash texnikasi: xolst, moy bo`yoq
Yaratilgan yili: 2010 y.
Xajmi: 140x140 sm

Muallif: Jamol Usmonov
Nomi: “Tajalli turkumidan”
Ishlash texnikasi: xolst, moy bo`yoq
Yaratilgan yili: 2008 y.
Xajmi: 100x250 sm